

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-65-2-279-285
УДК 378.091.26(045)-057.87+371.279

Володимир СТАРОСТА

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна
e-mail: volodymyr.starosta@uzhnu.edu.ua
e-mail: volodymyr.starosta@upjs.sk

САМООЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІМИ УЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті показано, що самооцінювання результатів навчання дослідники розглядають як вияв оцінного ставлення людини до себе, елемент критичного самопізнання, важливий регулятор поведінки, засіб самовдосконалення особистості учня/студента тощо. За результатами анкетування студентів встановлено, що самоконтроль та самооцінювання не набули широкого поширення у вищій школі. Для розвитку вміння самооцінювання у студентів використовували метод портфоліо (самостійна робота), методи інтерактивного навчання (практичні заняття). Встановлено, що більшість майбутніх учителів початкової школи позитивно оцінюють власну здатність до самоконтролю результатів навчання, а також виявляють рефлексивність високого та середнього рівня.

Ключові слова: контроль, самоконтроль, оцінювання, самооцінювання, методи інтерактивного навчання, майбутні учителі початкової школи.

Для підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів велике значення має вдосконалення психолого-педагогічних та методичних засад системи контролю навчальних досягнень студентів. Методи контролю і самоконтролю як обов'язкові складові процесу навчання дають змогу отримати цілісну картину процесу і результату спільної діяльності педагога та учнів (під учнем розуміємо особу, яка навчається і здобуває певний освітній рівень), а за наслідками контролю педагог може цілеспрямовано вносити необхідні корективи до процесу навчання тощо.

Підготовка вчителів, а також застосування методів контролю результатів професійного навчання розглядаються у психолого-педагогічній літературі вітчизняними і зарубіжними вченими в різних аспектах, зокрема: дидактичні засади педагогічної діагностики, організації та проведення контролю, оцінки якості результатів навчально-пізнавальної діяльності (В. Аванесов, А. Алексюк, А. Анастасі, С. Архангельський, Ю. Бабанський, В. Беспалько, І. Булах, К. Інгенкамп, І. Лернер, О. Ляшенко, С. Мартиненко, В. Онищук, П. Підкасистий, Ю. Романенко, Н. Тализіна, Г. Шукіна та ін.); самоконтроль і організація самостійної роботи студентів (В. Бондар, В. Буряк, О. Савченко, С. Сисоєва, Л. Хомич та ін.); контроль у контексті виховання особистості, формування пізнавальної активності, навчальної мотивації, ціннісних орієнтацій (Ш. Амонашвілі, І. Зязюн, Т. Ільїна, В. Лозова, Н. Ничкало, О. Савченко, В. Сухомлинський, Т. Тализіна та ін.).

Комплексний огляд новітніх технологій оцінювання у напрямі професійно орієнтованого на-

вчання іноземних мов у європейській іншомовній освіті проведено О. Максименко (2014) [6]. На відміну від усталених підходів, які передбачають використання насамперед тестування, альтернативне оцінювання, як вважають М. Оскарсон, В. Кохонен, англійські вчені Т. Дадлі Еванс та М. Джо Сент Джон, шотландські дослідники М. Харісон та П. Мак Кен, американські науковці Дж. М. О'Мелі та Л. Волдез Пірс, Д. Дуглас та інші, є більш ефективним. Вченими показано, що ґрунтуючись на загальних педагогічних засадах, альтернативні технології оцінювання охоплюють «перформенсове» і портфолійне оцінювання, само- і взаємооцінювання, які потребують врахування галузевої специфіки, забезпечення матеріалами та відповідної організації (цит. за О. Максименко) [6, 114].

Важливим засобом самовдосконалення особистості учня/студента є самоконтроль та самооцінювання результатів навчальних досягнень.

Обґрунтовуючи актуальність самооцінювання М. Оскарсон визначає його функції. Самооцінювання допомагає учням/студентам ставати більш автономними у процесі навчання; додає нові перспективи щодо досягнень, розширює можливості та точність оцінювання; тренує учня/студента в умінні оцінювати, що є корисним для навчання; сприяє постійному оцінюванню з боку учня/студента та викладача; відображається в підвищенні рівня свідомості та покращенні зорієнтованості щодо цілей серед учнів/студентів; допомагає учням/студентам ставити власні цілі в межах цілей курсу відповідно до їх власних бажань і умій; має тенденцію до підсилення учнівської/

студентської самооцінки щодо їх упевненості за умов їх участі у керуванні своїм навчанням, з покращенням робочої атмосфери у групі; допомагає учням/студентам краще зрозуміти, усвідомити процес навчання, своє досягнення; полегшує тягар оцінювання, покладений на викладача; має довготривалий вплив і поширюється на період по завершенні курсу шляхом підготовки учня/студента до оцінювання навчальних результатів під час навчання; підвищує участь і активність у процесі навчання та відповідальність учня/студента (цит. за О. Максименко, 2014) [6, 115].

Проте самооцінювання не набуває широко поширення в сучасній освітній практиці. Наприклад, О. Савченко та ін. автори монографії (2012) [3, 33] на основі анкетування вчителів початкової школи зазначають, що у процесі оцінювання перевага надається оцінювальному судженню і балам, майже зовсім не практикується самооцінювання учнів. Таким чином, суб'єктом контрольної оцінювальної діяльності є лише вчитель, хоча молодший школяр, теж має набути статус суб'єктності, тобто усвідомлено і активно брати участь у навчанні.

Таким чином, формування вміння самооцінювання майбутніх учителів початкової школи стає засобом і метою під час їх професійної підготовки, аби надалі вони змогли використати здобутий досвід для самооцінювальної діяльності молодших школярів.

Метою статті є виявлення особливостей самооцінювання студентами власних результатів навчання; висвітлення стану та деяких шляхів використання самооцінювання в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи.

На основі огляду трактування поняття «контроль» (франц. *controle* – нагляд з метою перевірки) у деяких педагогічних джерелах (С. Вітвицька, В. Галузяк, Н. Мойсеюк, І. Підласий, М. Фіцула, В. Ягупов та інші) нами (В. Староста, О. Рішко, 2014) [14] показано, що воно аналізується у таких аспектах: контроль як компонент системи навчальної діяльності; контроль як система, процес і результат; контроль як мета діяльності; контроль як дидактичний засіб управління навчанням тощо.

Важливою складовою контролю є самоконтроль, як один із видів усвідомленої регуляції власної поведінки та діяльності з метою забезпечити відповідність їхніх результатів сформульованим цілям, вимогам, правилам, зразкам (В. Ортинський, 2009) [8, 412]. Авторами праці (В. Андрущенко та ін., 2009) [11, 157] зазначено, що самоконтроль – за певних організаційно-методичних умов є однією із суттєвих форм контролювання знань, умінь і навичок студентів, який допомагає

самостійно розібратися в тому, як студент самостійно оволодів знаннями; перевірити правильність виконання практичних розрахунків шляхом зворотних дій; оцінити практичне значення лабораторно-практичних занять для майбутньої професійної діяльності тощо. Крім того, самоперевірка сприяє стимулюванню учіння, повнішому осмисленню, формує критичність та автономність думки.

Таким чином, у процесі самоконтролю студент виступає суб'єктом контролюючої діяльності (внутрішній контроль), зокрема: самостійно планує її, реалізує, перевіряє і оцінює свої результати навчання.

Розглянемо деякі трактування поняття «самооцінка»:

- *оцінювання особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей та місця серед інших людей* (Н. Волкова, 2009) [1, 163];
- судження людини про міру наявності в неї тих чи інших якостей, властивостей у співвідношенні їх з певним еталоном, зразком. Самооцінка – вияв оцінного ставлення людини до себе. Самооцінка є результатом передусім розумових операцій – аналізу, порівняння, синтезу (С. Гончаренко, 1998) [2, 296];
- психолого-особистісне утворення, яке дає людині можливість оцінити свій фізичний і духовний стан, свої можливості, спрямованість, активність, суспільну значущість, свої відносини із зовнішнім світом та іншими людьми (енциклопедія освіти, 2008) [4, 799];
- підструктура особистості, яка дозволяє з позицій власного розуміння смислу критично оцінити свої дії, вчинки, ставлення, емоційний стан і под. (Н. Мойсеюк, 2009) [7, 651];
- елемент самопізнання, що характеризується емоційно насиченими оцінками самого себе як особистості, власних здібностей, моральних якостей та вчинків; важливий регулятор поведінки (пед. енциклопедія, 2003) [10, 253].

Огляд наведених трактувань та спостереження за реальною практикою освітнього процесу у вищій школі показує, що самооцінювання власних результатів навчання має важливе значення для розвитку особистості студента, формує вміння критично і адекватно оцінювати власні навчальні досягнення, комплексно оцінити власну готовність до педагогічної діяльності.

Самооцінювання сприяє безпосередньому залученню у навчання когнітивних здібностей, мотивації та ставлення – учні/студенти самостійно обирають навчальну діяльність і планують використання власного часу і ресурсів. Вони

мають свободу у виборі заохочуючих видів діяльності, ризикують, досягають бажаних цілей, позитивно впливаючи на інших учнів/студентів в умовах роботи в групі. Самокеровані учні/студенти контролюють виконання завдань та оцінюють власний успіх і досягнення. Самооцінювання та самокерування, на думку дослідників Д. М. О'Мелі та Л. Волдес Пірс (цит. за О. Максименко, 2014) [6, 118], є важливими у навчанні і потребують застосування особистісно-зорієнтованих методів та відповідно підготованого викладача, здатного адаптувати підходи, реалізувати навчальні та студентські потреби.

Н. Прутулик (2017) [12] досліджено і показано, що оптимально організоване систематичне поточне самооцінювання майбутніх учителів на практичних заняттях із навчальних дисциплін педагогічного циклу сприяє: здатності студентів до рефлексії; посиленню навчальної мотивації; поживленню активності на практичних заняттях; вихованню моральних якостей – чесності, справедливості тощо; зростанню відповідальності студентів за підвищення рівня професійної компетентності, свідомого ставлення до фахової підготовки в цілому, що позитивно впливає на її якість. Запропоновано педагогічні умови для самооцінювання, основними з яких є такі: надання можливості кожному студенту академічної групи виявити компетентність із теми й отримати максимальний бал на практичному занятті; акцентування уваги на освітній, мотиваційній, виховній, розвивальній функціях поточного контролю (а не на діагностичній) у процесі проведення практичних занять; оптимальний розподіл балів між формами поточного й підсумкового контролю з педагогічних дисциплін; цілеспрямоване навчання студентів самооцінювальної діяльності; коорди-

наційний характер уваги викладача до оцінок, виставлених студентами; дотримання принципів пріоритету активності студентів на занятті, критеріальності в процесі оцінювання, систематичності самооцінювання; створення гуманістичної студентоцентричної атмосфери в процесі навчання тощо.

Емпіричне дослідження проводили на базі Мукачівського державного університету. Загальний обсяг вибірки понад 100 студентів спеціальності «Початкова освіта» 3–5-х років навчання. Проводили анонімне анкетування і просили дати відповідь на запитання: «Оцініть за п'ятибальною шкалою як часто під час навчальних занять викладачі використовували вказані методи та форми контролю»: 1 (ніколи, або дуже рідко), 2 (скоріше рідко), 3 (і не часто, і не рідко), 4 (скоріше часто), 5 (дуже часто, або завжди)». В анкеті пропонувались такі методи та форми контролю:

1. Індивідуальна перевірка.
2. Групова перевірка.
3. Фронтальна перевірка.
4. Письмова перевірка.
5. Усна перевірка.
6. Практична перевірка.
7. Спостереження за навчальною діяльністю студентів.
8. Тестова перевірка.
9. Самоконтроль та самооцінювання студента.
10. Взаємоконтроль та взаємооцінювання студентів.

Отримані результати (рис. 1) свідчать, що найбільш часто викладачі використовують методи усного та письмового контролю, а за формами – фронтальну та індивідуальну перевірку. Самоконтроль та самооцінювання не набули такого широкого поширення у вищій школі.

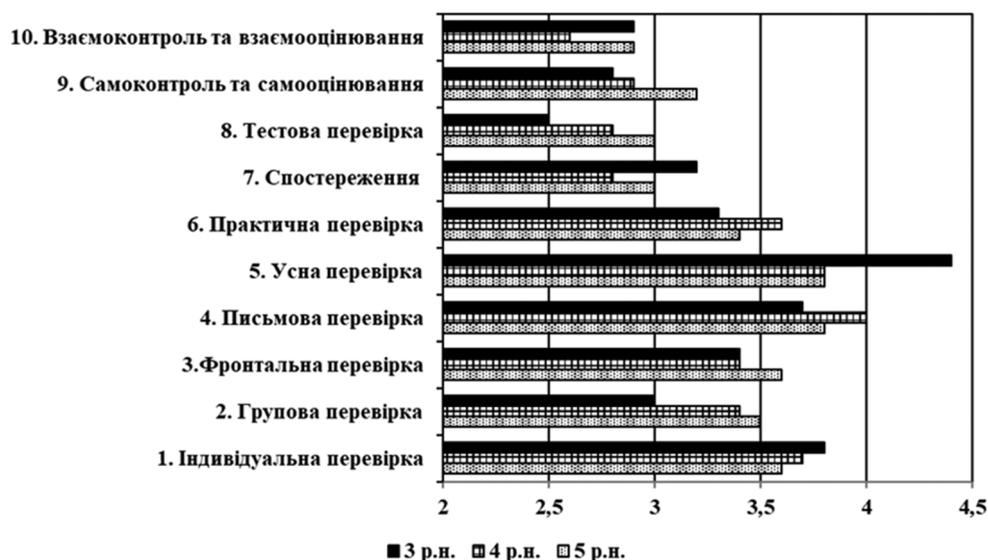

Рисунок 1 – Відповіді студентів на питання анкети (середні бали)

Таким чином, самооцінювання студентами власних результатів навчання, на нашу думку, має кілька основних цілей: по-перше, критично і адекватно оцінити свої навчальні досягнення як студента (теоретичні знання, практичні вміння і навички, дії, вчинки, ставлення, прагнення самовдосконалення, особистісні та професійні якості тощо); по-друге, комплексно оцінити свою готовність до педагогічної діяльності як майбутнього вчителя початкової школи щодо навчання і виховання молодших школярів; по-третє, усвідомлене використання методу самооцінювання студентами під час професійного навчання у вищій школі сприятиме формуванню в них вмінь щодо використання даного методу в своїй подальшій педагогічній діяльності для самооцінювання молодших школярів.

Самооцінювання поряд з іншими методами контролю використовували в процесі вивчення курсу «Методологія та методи організації науково-педагогічних досліджень» (практичні заняття, самостійна робота). Кожен модуль оцінювався наступним чином: 50 балів – модульна контрольна робота, 30 балів – практичні заняття, 20 балів – самостійна робота. Для оцінювання та самооцінювання самостійної роботи студенти формували портфоліо, що включало результати виконання індивідуального навчально-дослідницького завдання (табл. 1). Пропоновані п'ять завдань виконувалися упродовж семестру, – перші два завдання під час першого модульного контролю, а наступні три – під час другого.

Під час практичних занять використовували методи інтерактивного навчання фронтально або в складі малих груп, зокрема: дискусію, евристич-

ну бесіду, «мозковий штурм», «акваріум» тощо (В. Староста, 2018) [15]. Орієнтовні етапи та зміст групової роботи:

- 1) організаційно-мотиваційний: формування малих груп; визначення тематики, цілей та загальних завдань практичного заняття;
- 2) основна частина: формулювання навчальних завдань (питання, вправи, задачі) викладачем; взаємообмін завданнями між групами; виконання навчальних завдань («мозковий штурм», «акваріум» тощо); обговорення виконаних навчальних завдань у малих групах та академічній групі; внесення змін за необхідності в остаточні результати, висновки;
- 3) підведення підсумків (рефлексія, оцінювання, самооцінювання) та визначення завдань для наступного заняття.

Для оцінювання та самооцінювання індивідуального внеску в дискусію використовували наступні критерії (О. Карпівич, Т. Краснова; цит. за ред. М. Гусаковський, 2006) [9, 254]:

1. Підтримка і посилення загального змісту дискусії:
  - синтезує інформацію, отриману в процесі комунікації;
  - виявляє несуттєві зауваження, що ведуть від предмета обговорення;
  - фіксує виникаючі суттєві просування або суперечності;
  - формулює висновки, що створюють новий підхід, нове розуміння.
2. Позиція участі в дискусії:
  - яскраво і стисло формулює свою позицію;
  - використовує переконливі аргументи, які посилюють його висловлювання;
  - відстежує відповіді на свої запитання.

Таблиця 1 – Орієнтовні завдання для індивідуальної самостійної роботи студентів

Тема, питання навчальної програми	Завдання самостійної роботи
Пошук науково-педагогічної інформації. Контент-аналіз понять педагогічного дослідження	Провести пошук у 3–5 наукових джерелах (статті, автореферати, монографії, словники тощо) тлумачення понять: наприклад, «мотивація», «мотивація навчальної діяльності», «мотивація пізнавальної діяльності» і т.п. (або інших понять на вибір студента). Виписати 3–5 тлумачень на кожне поняття. Вказати використані джерела згідно сучасних вимог до їх оформлення. Проаналізувати і виписати суттєві ознаки обраних понять
Методологія педагогічних досліджень	Проаналізувати 2–3 автореферати з педагогічних наук, де використовуються як ключові поняття зазначені вище. Виписати і проаналізувати підходи вчених до формулювання теми, об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження. Вказати використані джерела
Емпіричні методи наукового дослідження (анкетування)	Використати надані лектором анкети і провести самодіагностику та анонімну діагностику 5–7 студентів молодших курсів. Підготувати анонімні індивідуальні протоколи анкетування
Математичні методи досліджень у педагогіці (обробка результатів анкетування)	Провести математичну обробку результатів анкетування згідно відповідних методик. Підготувати табличні дані групових протоколів
Оформлення та презентація результатів педагогічного дослідження	Підготувати мультимедійну презентацію результатів індивідуального навчально-дослідницького завдання (тема, мета, завдання, отримані результати тощо)

3. Підтримка процесу дискусії:

- бере активну участь в обговоренні;
- виявляє зацікавленість до думок інших учасників;
- формулює аргументи на підтримку різних позицій;
- задає уточнювальні запитання, допомагає прояснити позиції; залучає до дискусії колег.

У випадку групової форми організації контролю для оцінювання та самооцінювання активності роботи студента в малій групі (2–4 студенти) використовували такі критерії (О. Ігнат'єва, 2013) [13]:

1. Ініціатива: постановка запитань за власною ініціативою, висування гіпотез, самостійність у формулюванні думок.
2. Підтримка: ініціативи інших, залучення в дискусію інших, сприяння у створенні комфортного середовища для обговорення.
3. Згода: на участь у роботі (активна або мовчазна).
4. Підпорядкування: пасивність у роботі, підпорядкування групі без внутрішнього бажання.
5. Заперечення: явна відмова від роботи, критика її, протиставлення себе іншим учасникам.

Додамо, що залежно від тематичного змісту практичного заняття звертаємо також увагу під час оцінювання та самооцінювання на вміння студентів виділити головне, а не дрібні деталі; передбачити наслідки; коректно формулювати запитання, завдання чи проблему; аргументовано надавати відповіді; критично сприймати інформацію; визначати причинно-наслідкові зв'язки; виявляти своє ставлення до теми, дискусії, учасників заняття, майбутньої професії.

Студентів випускних курсів бакалаврату та магістратури долучали до анонімного анкетування для дослідження їх рівня рефлексивності (методика А. Карпова, 2003) [5]. Високий рівень рефлексивності виявили 3% студентів; середній – 84,9%; низький 12,1%.

Також студентів просили відповісти на питання: «Чи задоволені Ви власною здатністю до самоконтролю результатів навчання?». Отримані результати: повністю задоволений(на) – 24,2%;

скоріше задоволений(на) – 57,6%; не знаю; і задоволений(на) і незадоволений(на) – 12,1%; скоріше незадоволений(на) – 6,1%; повністю незадоволений(на) – 0%. Отже, переважна більшість студентів задоволені власною здатністю до самоконтролю, що узгоджується з сформованими у них рівнями рефлексивності (високий та середній).

Таким чином, формування вміння самооцінювати результати навчання майбутніми вчителями початкової школи стає засобом і метою під час їх професійної підготовки, аби надалі вони змогли використати здобутий досвід для самооцінювальної діяльності молодших школярів. Вчені розглядають самооцінювання результатів навчання як вияв оцінного ставлення людини до себе, елемент критичного самопізнання, важливий регулятор поведінки, засіб самовдосконалення особистості учня/студента тощо. Самооцінювання власних результатів навчання має важливе значення для розвитку особистості майбутнього вчителя, формує вміння критично і адекватно оцінювати власні навчальні досягнення, а також готовність до педагогічної діяльності. Отримані результати емпіричного дослідження свідчать, що найбільш часто викладачі університету використовують методи усного та письмового контролю, а за формами – фронтальну та індивідуальну перевірку. Самоконтроль та самооцінювання не набули такого широкого поширення у вищій школі. Для розвитку вміння самооцінювання власних результатів навчання використовували метод портфоліо під час самостійної роботи (контент-аналіз понять, формування методологічного апарату дослідження, фіксація результатів дослідження та їх обробка і т.п.), а також методи інтерактивного навчання під час практичних занять (дискусія, евристична бесіда, «мозковий штурм» тощо). Встановлено, що більшість студентів позитивно оцінюють власну здатність до самоконтролю результатів навчання, а також виявляють рефлексивність високого та середнього рівня.

Подальші розвідки, вважаємо, доцільно спрямувати на дослідження взаємонавчання студентів у процесі підготовки майбутніх учителів.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посібник. 3-тє вид. К. : Академвидав, 2009. 616 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 376 с.
3. Дидактико-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів на засадах компетентнісного підходу : монографія / О. Я. Савченко, Н. М. Бібік, Т. М. Байбара та ін. Київ : Пед. думка, 2012. 192 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Карпов А. В. Рефлексивность как психическое свойство и методика её диагностики. Психологический журнал. 2003. Т. 24. № 5. С. 45–57.
6. Максименко О. О. Новітні технології оцінювання у напрямі професійно орієнтованого навчання іноземних мов: погляд вчених зарубіжжя. Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Сер. : Педагогічні та історичні науки. 2014. Вип. 121. С. 112–120. URL: <http://enquir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11781/1/Maksymenko.pdf>.

7. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посібник. 5-е вид, доп. і переробл. К., 2009. 656 с.
8. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
9. Оценивание: образовательные возможности : сб. науч.-метод. статей. Вып. 4 / под общей ред. М. А. Гусаковского. Мн. : БГУ, 2006. 257 с. URL: <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/168582/1/2.pdf>.
10. Педагогический энциклопедический словарь / Гл. ред. Б. М. Бим-Бад; Редкол.: М. М. Безруких, В. А. Болотов, Л. С. Глебова и др. М.: Большая Российская энциклопедия, 2003. 528 с.
11. Педагогіка вищої школи: підручник / В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук та ін.; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. Ін-т вищ. освіти АПН України. К. : Пед. думка, 2009. 256 с.
12. Притулик Н. В. Поточне самооцінювання навчальної діяльності студентів у процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу. 36. наук. праць. Педагогічні науки. N75. 36. наук. праць: у 3-х т. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. Т. 3. С. 78–81.
13. Средства оценивания результатов обучения студентов вуза: метод. рекомендации / Автор-сост. Е. Ю. Игнатьева, 2013; НовГУ им. Ярослава Мудрого. Великий Новгород, 2013. 61 с.
14. Староста В. І., Рішко О. А. Контроль навчальних досягнень у контексті підготовки майбутніх учителів. Педагогічні інновації у фаховій освіті: збірник наукових праць. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2014. Вип. 1 (5). С. 358–366.
15. Староста В. І. Методи інтерактивного навчання: сутність, класифікація. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2018. № 2 (61). С. 256–262.

References

1. Volkova, N. P. (2009). Pedagogika. [Pedagogics]. Kyiv, 616 [in Ukrainian].
2. Honcharenko, S. U. (1997). Ukrayinskyu pedahohichnyy slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv, 376 [in Ukrainian].
3. Dydaktyko-metodychne zabezpechennia kontroliu ta otsiniuvannia navchalnykh dosiahnen molodshykh shkoliariv na zasakh kompetentnisnoho pidkholu : monohrafiia [Didactic-methodical provision of control and evaluation of educational achievements of junior pupils on the basis of a competent approach: monograph] / O. Ya. Savchenko, N. M. Bibik, T. M. Baibara ta in. Kyiv, 2012. 192 [in Ukrainian].
4. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education] / holovnyi red. V. H. Kremen. Kyiv, 2008. 1040 [in Ukrainian].
5. Karpov, A. V. (2003). Refleksivnost' kak psicheskoe svojstvo i metodika ejo diagnostiki [Reflexivity as a psychic property and a method of its diagnostics]. Psychological Journal. T. 24. № 5. С. 45–57 [in Russian].
6. Maksymenko, O. O. (2014). Novitni tekhnologii otsiniuvannia u napriami profesiino oriietovanoho navchannia inozemnykh mov: pohliad vchenykh zarubizhzhia [New assessment technologies of vocationally oriented language learning foreign scientists' point of view]. Scientific Bulletin of M. P. Drahomanov National Pedagogical University. Pedagogical and Historical Sciences, 121, 112–120 [in Ukrainian].
7. Moiseiuk, N. Ye. (2009). Pedagogika [Pedagogics]. Kyiv, 656 [in Ukrainian].
8. Ortynskiy, V. L. (2009). Pedagogika vyshhoyi shkoly [Pedagogy of high school]. Kyiv, 472 [in Ukrainian].
9. Ocenivanie: obrazovatel'nye vozmozhnosti [Evaluation: educational opportunities]. Issue 4 / red. M. A. Gusakovskogo. Minsk, 2006. 257 [in Russian]. <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/168582/1/2.pdf>
10. Pedagogicheskij jenciklopedicheskij slovar' [Pedagogical encyclopedic dictionary]. Red. B. M. Bim-Bad. Moscow, 2003. 528 [in Russian].
11. Pedagogika vyshhoyi shkoly [Pedagogy of high school]. V. P. Andrushchenko, I. D. Bekh, I. S. Voloshchuk ta in.; za red. V. H. Kremenya, V. P. Andrushchenka, V. I. Luhovoho]. Kyiv, 2009. 256 [in Ukrainian].
12. Prytulyk, N. V. (2017). Potochne samoosiniuvannia navchalnoi diialnosti studentiv u protsesi vyvchennia dystsyplin pedahohichnoho tsyklu [Current self-assessment of students' educational activity in the process of studying the disciplines of the pedagogical cycle]. Collection of scientific works. Pedagogical sciences. Kherson, N75 (3), 78–81 [in Ukrainian].
13. Sredstva ocenivaniya rezul'tatov obuchenija studentov vuza: metod. rekomendacii [Means of evaluating the learning results of university students: method. recommendations] / Avtor-sostavitel' E. Ju. Ignat'eva, 2013; Novgorod, 2013. 61 [in Russian].
14. Starosta, V. I., Rishko O. A. (2014). Kontrol navchalnykh dosiahnen u konteksti pidhotovky maibutnykh uchyteliv [Control of educational achievements in the context of the training of future teachers]. Pedagogical innovations in vocational education: a collection of scientific works. Uzhhorod, 1 (5). 358–366 [in Ukrainian].
15. Starosta, V. I. (2018). Metody interaktyvnoho navchannia: sutnist, klasyfikatsiia [Methods of interactive learning: essence, classification]. Scientific bulletin of V. O. Sukhomlynskyi Mykolaiv National University. Pedagogical sciences, 2 (61), 256–262 [in Ukrainian].

Владимир Староста. Самооценивание результатов обучения будущими учителями начальной школы

В статье показано, что самооценка результатов обучения исследователи рассматривают как проявление оценочного отношения человека к себе, элемент критического самопознания, важный регулятор поведения, средство самосовершенствования личности ученика/студента и т.п. По результатам анкетирования студентов установлено, что самоконтроль и самооценка не получили широкого распространения в высшей школе. Для развития умения самооценки студентов использовали метод портфолио (самостоятельная работа), методы интерактивного обучения (практические занятия). Установлено, что большинство будущих учителей начальной школы положительно оценивают свою способность к самоконтролю результатов обучения, а также проявляют рефлексивность высокого и среднего уровня.

Ключевые слова: контроль, самоконтроль, оценивание, самооценивание, методы интерактивного обучения, будущие учителя начальной школы.

Volodymyr Starosta. Self-assessment of learning results by future teachers of primary school

The article describes the peculiarities of self-assessment by students of their own learning results; highlights the state and some areas of use of self-assessment in the process of preparing future teachers of primary school. The self-assessment of learning results is regarded by researchers as a manifestation of a person's attitude toward himself, an element of critical self-knowledge, an important regulator of behavior, a means for self-improvement of the student's personality, and others like that. The student acts as the subject of control activities (internal control) in the process of self-control, in particular: independently plans it, implements, verifies and evaluates its learning outcomes. Formation of the ability to self-assess the learning results of future primary school teachers becomes a means and goal during their professional training so that they can further use the experience gained to self-assess the activities of junior pupils. Self-assessment of own learning results is important for the development of the student's personality, forms the ability to critically and adequately assess their own educational achievements, as well as readiness for pedagogical activity. The results of empirical research show that most of the university's teachers use oral and written control methods, and in forms – frontal and individual examination. Self-control and self-assessment have not been so widespread in higher education. Students used formation portfolio (content analysis of concepts, formation of methodological apparatus of research, fixation of research results and their processing, mathematical calculations of results, multimedia presentation of the results of an individual study and research task) during independent work, as well as methods of interactive learning during practical training (discussion, heuristic conversation, brainstorming, etc.) for development self-assessment of their own learning results. The article is presented that most students positively evaluate their own ability to self-control learning results, they have high and middle level reflexivity.

Key words: control, self-control, assessment, self-assessment, interactive learning methods, future teachers of primary school.